

UNIVERSITY OF TAMPERE

This document has been downloaded from
Tampub – The Institutional Repository of University of Tampere

 Publisher's version

Author(s): Vehmas, Susanna
Title: Maahanmuuttokirjoittelu sanomalehdissä
Main work: Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit
Editor(s): Maasilta, Mari
Year: 2012
Pages: 116-135
ISBN: 978-951-44-8776-7
Publisher: Tampere University Press
Discipline: Media and communications
School /Other Unit: School of Communication, Media and Theatre
Item Type: Article in Compiled Work

URN: URN:NBN:fi:uta-201206281017

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

5.

MAAHANMUUTTOKIRJOITTELU SANOMALEHDISSÄ

Susanna Vehmas

Sanomalehtijournalismi heijastelee yhteiskunnallisia muutoksia, siksi poliittisen ilmapiiriin kiristymisen vaikutukset maahanmuuttokeskusteluun ovat selkeästi havaittavissa myös perinteisen printtilehden puolella. Vuoden 2000 rasismien ja etnisyyden ilmenemistä mediassa selvittäneessä tutkimuksessa todettiin rasismien ja rasistien olleen lähes kokonaan vaiennettu aihe (Raittila 2002, 88–89), mutta tässä vuoden 2011 eduskuntavaaleja edeltävän ajan mediajulkisuutta tarkastelevassa tutkimuksessa oli selkeästi näkyvissä, että journalistit päästivät ”maahanmuuttokriitikot” ja ”maahanmuuttokriittiset” pienpuolueet aiempaa useammin puhumaan maahanmuuttoa käsittelevissä jutuissa. Journalismin uusi kehityssuunta näkyikin juuri maahanmuuttoa vastustavien pienryhmien aktivistien esille nostamisessa ja poliitikkojen ”maahanmuuttokriittisen” puheen lisääntymisessä, kuten Raittila oli arvellut jo muutamia vuosia aiemmin mediajulkisuutta havainnoidessaan (2009, 71–72).

Perinteinen uutisjournalismi on itsessään suuren murroksen keskellä ja tämä näkyy myös maahanmuuttoa koskevassa journalismissa. Internet-aikakaudella journalismia tuottavat ilmaiseksi useat muut

tahot ja journalismin perinteinen vahva asema uutisvirtojen ja julkisuuden ohjailijana on heikentynyt (Väliverron 2009, 28–31). Lisäksi monella journalistilla on vaikeuksia tehdä hyvää, laadukasta työtä tuottavuusvaatimusten lisääntyessä, median lukutapojen muuttuessa sekä teknologian vaihtuessa (O’Sullivan & Heinonen 2009, 233–234). Jyrkiäisen (2008, 35–39) tekemän yli kuudensadan journalistin työoloja selvittäneen tutkimuksen mukaan journalistit kokivat työnsä suurimmaksi ongelmaksi vuonna 2006 aikataulupaineet, kiireen, kovan työtahdin ja liiallisen työmäärän – toiseksi suurin ongelmaryhmä käsiteli muun muassa journalistien työn laadun heikkenemistä. Nikunen (2011) puolestaan havaitsi vuosien 2008–2009 talouslaman aikana toteutettujen organisaatiouudistusten ja toimittajien määrän vähentämisen kiristäneen entisestään toimitusten työtahtia ja vähentäneen työhön syventymiseen käytettävissä ollutta aikaa.

Journalismi tarvitsee rutiineja selvitäkseen uutistyöstä ajallaan. Median keruurutiineihin kuuluu perinteisesti eliittilähteiden suosiminen, jolloin yhteiskunnallinen asema vaikuttaa uutiskynnyksen korkeuteen ja rakentaa juttuun luotettavuutta. (Mörä 1996, 105, 108–109.) Lisääntyvä kiire pakottaa toimittajat entistä useammin turvautumaan ainoastaan koviin rutiinilähteisiin, joiden antama informaatio on nopeasti sisällytettävissä juttuun. Rutiinilähteet, kuten viranomaiset ja asiantuntijat, ovat kansalaisjärjestöjen tai maahanmuuttajien järjestöjen tarjoamia vaihtoehtoisia näkökulmia nopeammin tavoitettavissa kommentteja varten. Journalismi on myös perinteisesti rakentanut omaa asiantuntijuuttaan eliittilähteiden suosimisen avulla.

Journalismilla on merkittävää yhteiskunnallista valtaa, mikä korostuu yhteiskunnallisesti kiistanalaisissa, politisoituneissa kysymyksissä sekä aiheissa, joista kansalaisilla ei ole välttämättä kovinkaan paljon omakohtaista kokemusta. Vaikka maahanmuuttajien määrä on vähitellen kasvanut Suomessakin, läheskään jokaisen suomalaisen lähipiiristä ei löydy maahanmuuttajataustaista ihmistä. Tällöin median välittämä ja tulkitsema kuva maahanmuuttajista voikin olla ainoa kontakti etnisiin vähemmistöryhmiin (Raittila & Vehmas 2005, 20).

Jutuissa esiintyvien näkökulmien lisäksi oman huomionsa tarvitsee näkökulmien kohtaamisen syvyys. Kommentoivatko toimijat toistensa puheita vai jääkö julkinen keskustelu pelkkien reaktioiden tasolle (Pietilä 2010, 386–391)? Näkökulmien kohdatessa syvällisesti on mahdollista päästä lähemmäksi yhteisymmärrystä, mikä ei ole todennäköistä, jos keskustelijat esittävät vain omia näkemyksiään kuulematta tai kuuntelematta muita toimijoita. Journalismin dialogisuus, kiinnostavuus ja tunteita herättävyys ovat journalismin tulevaisuuden mahdollisia vahvuustekijöitä. Lukijaansa puhutteleva uutisointi yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista voi aktivoita kansalaisia tuomalla yhteiskuntapolitiikan heitä lähemmäksi.

Media ei ole todellisuutta heijastava peili, vaan sillä on valtaa päättää millaiset aiheet julkaistaan, ketä pyydetään uutisiin tietolähteiksi, kenen faktoja aiheesta pidetään luotettavina ja miten aiheet kehystetään osaksi yhteiskuntarakennetta. Media voi uusintaa eliitin määrittelemät faktat tai käyttää muita diskursiivisia tai kognitiivisia strategioita kehystääkseen tilanteen lopullisen määritelmän. Tätä median määrittelyvaltaa voidaan tutkia uutisten rakenteellisen ja kontekstuaalisen analyysin avulla. Uutisten rakenteellisessa analyysissä keskitytään puhetekoihin (viittaukset, kysymykset, syyttämiset jne.) ja kontekstuaalisessa analyysissä painotetaan erilaisia tarinallisia kategorioita ja argumentaatorakennetta. (Van Dijk 1991, 40–48.)

Analysoin tämän tutkimuksen sanomalehtiaineiston määrällisen sisällönerittelyn avulla. Systemaattisen mediamonitoroinnin avulla voidaan pitkän aikavälin tutkimuksissa saada luotettavaa tietoa tapahtuneiden muutosten määrällisestä luonteesta: puhujista, kohteista, lähteistä, aiheista, argumenteista, juttutyypeistä, juttujen koosta jne. (Davies & Mosdell 2006, 98–107). Pysin tutkimusotteessa samankaltaisuuteen kuin aiemmissa määrällisissä mediamonitoroinneissa, joita vuosina 1998–2008 on toteutettu Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä ja Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolanin Etnisten suhteiden ja nationalismin tutkimuskeskuksessa (CEREN). (Ks. liitteet 1. ja 2.).

Maahanmuuttoon liittyvän kirjoittelun kokonaiskuvan hahmotamisen lisäksi juttujen tematiikan tarkastelu selvittää median tapaa asemoida maahanmuuttajia. Journalistien toimintaa säätelevien ohjeiden mukaan etnistä alkuperää tai kansalaisuutta ei pitäisi tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti, mutta ”rikoksesta tuomitun nimen, kuvan tai muita tunnistetietoja voi julkaista, ellei se tuomitun asemaan tai tekoon nähden ole selvästi kohtuutonta” (Julkisen sanan neuvosto 2010). Jos etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvat kuitenkin mainitaan pääosin rikosjuttujen yhteydessä ja harvoin muiden aihepiirien yhteydessä, tämä väistämättä muokkaa median välittämää mielikuvaa maahanmuuttajista tai ulkomaalaisista.

Suomessa maahanmuutto on perinteisesti keskittynyt suurimpiin kaupunkeihin. Tämän vuoksi tutkimuksen sanomalehtiaineisto on koottu näissä kaupungeissa ilmestyvistä sanomalehdistä eli Helsingin Sanomista ja Turun Sanomista.¹ (Aineistonkeruun kriteerit esitellään liitteessä 1.) Maahanmuuttoaiheisia juttuja julkaistiin tutkimusaikana marraskuun 2010 alusta huhtikuun 2011 loppuun Helsingin Sanomissa yhteensä 624 ja Turun Sanomissa yhteensä 290. Suurin osa näistä jutuista oli kotimaan uutisia (Taulukko 1).

Taulukko 1. Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien juttutyyppeiden lukumäärät ja prosenttiosuudet koko aineistosta

Juttutyyppi	HELSINGIN SANOMAT		TURUN SANOMAT	
	N	%	N	%
Kotimaan uutiset	219	35,1	131	45,2
Haastattelut, reportaasit	101	16,2	54	18,6
Taustajutut	68	10,9	11	3,8
Juttuvinkit	53	8,5	21	7,2
Ulkomaan uutiset	10	1,7	7	2,4
Yleisönsastokirjoitukset	114	18,3	31	10,7
Kolumnit, pakinat	29	4,6	20	6,9
Pääkirjoitukset	8	1,3	13	4,5
Muut jutut	22	3,5	2	,7
Yhteensä	624	100 %	290	100 %

1. Vuoden 2010 levikintarkastusmittauksen mukaan Helsingin Sanomien levikki oli 383 361 ja Turun Sanomien 107 199 (Levikintarkastus 2010). Helsingin Sanomat arvioi lehdellä olevan 936 000 lukijaa, ja Turun Sanomat puolestaan arvioi lukijamääräkseen 252 000 (Sanoma 2011; TS-Yhtymä 2010).

Suurimmassa osassa tutkituista jutuista maahanmuutto tai jokin maahanmuuton osa-alue oli jutun pääaiheena. Maahanmuutto mainittiin vähäisenä sivuaiheena yleisimmin eduskuntavaaleista tai poliittisesta toiminnasta kertovissa jutuissa. Maahanmuuttajat mainittiin myös muutamassa yksittäisessä jutussa Helsingin Sanomissa. Nämä jutut kertoivat muiden valtioiden toiminnasta, ydinvoimalan rakentamisprosessista, Sanomalehtiweekin ”Kuka on suosittu” – koululaiskyselystä, kaikkien vähemmistöjen syrjinnästä, taiteen politisoinnuksesta, elämäntietämisen opettamisen tarpeellisuudesta sekä Helsingin kaupungin virkamiesten Romanian työmatkasta². Turun Sanomissa³ maahanmuuttajat mainittiin jutussa sivumennen silloin kun jutun pääaiheena oli esimerkiksi väestön ikääntyminen, verkon vihapuheiden yleistyminen tai joulun perinteiset viettotavat⁴.

Rikosjutut korostuvat edelleen

Maahanmuuttajiin liittyneet rikokset ja muut konfliktikeskeiset aiheet kiinnostivat journalismia yhä edellisten vuosien tapaan: jopa neljäsosa maahanmuuttojutuista käsitteli rikoksia⁵, oikeusloukkauksia tai oikeuden päätöksiä (Taulukko 2). Aiemmissä, vuosina 1999–2004 tehdyissä rasismien ja etnisyyden mediaseurantatutkimuksissa rikos- ja konfliktikeskeisten juttujen osuus on vaihdellut 19 prosentista 25 prosenttiin⁶ (Raittila & Vehmas 2005, 14–15). Rikoksen tai muun

2. (HS 4.11.2010, 27.11.2010, 26.1.2011, 7.2.2011, 5.3.2011, 23.3.2011 (a), 2.4.2011).

3. (TS 15.12.2010 (a), 24.12.2010, 16.1.2011).

4. Tällaisten muita aiheita pääosin käsittelevien juttujen seasta on vaikea havaita myös maahanmuuttoa vähäisissä määrin käsitteleviä juttuja, joten on todennäköistä, että sivuaihejuttuja julkaistiin nyt löydettyä määrää enemmän.

5. Turun Sanomissa rikosuutisointia hallitsivat avoimen rasistiset välikohtaukset skinien ja maahanmuuttajien välillä Turun keskustassa ja Teräsrautelassa.

6. Tutkimusaineistojen luokittelu ei ole ollut täysin yhtenäinen ja tutkimusaineistoihin kuuluneet sanomalehdet ovat eri aineistoissa vaihdelleet, joten tulokset ovat vain suuntaa-antavia. Rikos- ja konfliktikeskeisiä juttuja oli ”syys99” aineistossa 23,3 %, ”v2000” aineistossa 18,6 %, ”syys01” aineistossa 25,1 % ja ”v2004” ai-

oikeusloukkauksen osallisen etnistä taustaa pidetään edelleenkin sanomalehtijournalismissa mainitsemisen arvoisena asiana, vaikka etnistä alkuperää tai kansalaisuutta ei Journalismin ohjeiden mukaan pitäisi asiaankuulumattomasti tuoda esiin (Julkisen sanan neuvosto 2010).

Lukijoiden mielikuviin tapahtuneesta rikoksesta ja motiiveista vaikutti luultavasti esimerkiksi se, uutisoitiinko tamperelaisen pizzerian marraskuun 2010 tulipalo ja sen oikeuskäsittely korostaen ravintolan omistajan etnistä taustaa vai tuoden esille nuoren yrittäjän taloudelliset vaikeudet ja työuupumus. Esimerkiksi Turun Sanomat otsikoi pizzeria-palosta seuraavasti ”Yksi pidätetty Tampereen kerrostalopalosta. Poliisi ei pidä tuhopolttoa rasistisena rikoksena” (TS 24.11.2010). Jutun leipätekstissä tuodaan esille ainoastaan ravintolan omistajan ulkomaalaistaustaisuus ja horjutetaan jutussa haastatellun rasistisen motiivin kiistävän poliisin lausuntoa kirjoittaen ”poliisi ei *ainakaan tässä vaiheessa* pidä tuhopolttoa rasistisena rikoksena” (emt.). Helsingin Sanomat (31.3.2011) puolestaan nostaa tapauksen oikeuskäsittelystä uutisoidessaan jutun otsikkoon ainoastaan tuomion laajuuden: ”Yhteensä 40 vuotta vankeutta. Kolme kuolonuhria vaatineesta pizzerian poltosta ankarat tuomiot”. Tässä jutussa tekijöiden etnisyyttä tai ulkomaalaistaustaisuutta ei mainita ollenkaan edes leipätekstissä, vaan tuomion saaneita luonnehditaan ”helsinkiläisiksi” ja ”talousvaikeuksiin ajautuneeksi pizzeriayrittäjäksi”, ja teon motiiviksi mainitaan tuomittujen tavoittelema vakuutuskorvaus tappiollisen ravintolan pyörittämisen polttamisesta (emt.).

Osaltaan sanomalehtijournalismin tapa mainita rikoksen tekijän etnisyys liittyy kysymykseen siitä, onko maahanmuuttaja suomalaisten mielissä ”ikuisesti maahanmuuttaja” eli määrittäykö hän etnisen taustansa vuoksi ennen kaikkea ryhmänsä edustajaksi eikä ainutlaatuiseksi yksilöksi (Huttunen 2004). Simola (2008, 33–37) havaitsi työperäisen maahanmuuton näkymistä mediassa käsitellessä tutkimuksessaan

neistossa 20 %. Konfliktikeskeisillä aiheilla tarkoitetaan rikoksia, väkivallantekoja, oikeusloukkauksia, syrjintätapauksia, konflikteja sekä oikeuskäsittelyitä, joissa jokin etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluva on ollut osallisena. Konfliktikeskeisiin aiheisiin on luokiteltu myös ”vierasvihaisten tahojen” toiminta. (Raitilla & Vehmas, 2005, 14.)

median määrittävän usein työtä koskevissa jutuissa maahanmuuttajat yksilöllisiksi toimijoiksi heidän taitojensa kautta. Samoin menestyvät urheilijat määrittyivät yksilöinä omien erityislahjojensa tai erityistaitojensa kautta pikemmin kuin etnisen taustansa kautta. Sen sijaan jos urheilijat jäivät kiinni rikkeistä, etsittiin urheilujournalismissa syitä tapahtuneeseen heidän ”ulkomaalaisuudestaan”. (emt.)

Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien maahanmuuttajia käsitellessä rikosjutuissa olivat puhujina pääosin poliisin tai oikeushallinnon edustajat sekä etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvat, kun taas vuoden 2004 mediaseuranta-aineistossa eniten rikosjutuissa puhuneet muut viranomaiset olivat enää hyvin harvoin rikosjuttujen puhujina⁷ (Vehmas 2005, 168–169). Vaikka näiden tutkimusten tulokset eivät ole suoraan verrattavissa, antaa tämä kuitenkin viitteen rikosjutuissa käytettyjen lähteiden yksipuolistumisesta ja viranomaisten haastattelupyynnöiden vähenemisestä sanomalehti-journalismissa rikosasioihin liittyen.

Toinen uutisjuttujen tärkeä aihealue Helsingin Sanomissa olivat maahanmuuttajien sosiaaliset ongelmat. Niistä esiin nostettiin lähinnä romanikerjäläisten asunnottomuus ja köyhyys. Sen sijaan esimerkiksi maahanmuuttajien työttömyydestä kertovia juttuja julkaistiin tutkimusaikana vähän⁸. Sisäasianministeriön selvityksen (2010) mukaan kesällä 2010 Suomessa oleilevista romanikerjäläisistä arviolta kaksi kolmasosaa asui Helsingin alueella. Suomessa kerjääminen ei ole rikos, mutta kerjäämiseen liittyneet oheisilmiöt ovat Helsingin alueella olleet viime vuosina kasvussa (emt., 15). Tämän vuoksi on ymmärrettävää, että romanikerjäläisiin liittyvät aiheet korostuivat nimenomaan Helsingin Sanomissa. Turun Sanomissa sosiaaliset ongelmat, etenkin romaneihin liittyvät aiheet, eivät tutkimusaikana korostuneet.

7. Helsingin Sanomissa ja Turun Sanomissa julkaistiin tutkimusaikana yhteensä 143 maahanmuuttajiin liittynyttä rikos- tai konfliktikeskeistä uutista, haastattelua, juttuvinkkiä tai taustajuttua. Näistä 115 sisälsi jutun lähteenä vähintään yhden puhujan. Poliisin tai oikeushallinnon edustajat olivat puhujina 65 kertaa, ulkomaalaiset tai maahanmuuttajat 27 kertaa ja viranomaiset yleensä 9 kertaa näissä rikosjutuissa.
8. Maahanmuuttajien työttömyysjuttuja oli hyvin vähän myös Simolan (2008, 18) mediaseurantatutkimuksessa., kun taas vuoden 2004 etnisyyden ja rasismien mediaseurantatutkimuksessa maahanmuuttajien työhausta tai työttömyydestä kertovia juttuja oli 8,4 % aineiston jutuista (Raittila & Vehmas 2005, 15).

Taulukko 2. Sanomalehtiaineiston maahanmuuttojuttujen pääaiheet

Pääaihe	HELSINGIN SANOMAT		TURUN SANOMAT	
	Uutislun- teiset jutut ¹ (N=451) % -osuus	Mielipi- dejutut ² (N=151) % -osuus	Uutislun- teiset jutut (N=224) % -osuus	Mielipide- jutut (N=64) % -osuus
Eduskuntavaalit, äänestäminen	5,8	7,9	10,3	7,8
Polittisten puolueiden toiminta Suomessa	2,9	7,3	6,7	9,4
Maahanmuuttopolitiikan, -lakien tila	7,3	10,6	4	9,4
Kuntatason viranomaistoiminta	10,6	13,2	7,1	15,6
Poliisin tai oikeushallin- non toiminta	2	2,6	5,4	1,6
Vastaanottokeskusten toiminta	0,2	-	1,3	-
Muiden viranomaisten toiminta (maahanmuuttovirasto)	1,6	-	4	-
Valtiotason toiminta	2,2	3,3	1,3	3,1
Muiden valtioiden toiminta	3,1	2	0,4	1,6
Maahanmuuttajien työnteko	8,6	8,6	6,3	9,4
Ulkomaalaisten tekemät rikokset	14,4	9,3	9,8	-
Ulkomaalaisiin kohdistuvat rikokset	7,1	4	7,1	6,3
Ulkomaalaisten ja muun väestön väliset rikokset	0,2	-	3,1	1,6
Maahanmuuttajien sosiaaliset ongelmat	11,1	11,3	7,1	4,7
Maahanmuuttajien menestystarinat	4,9	0,7	4	3,1
Suvaitsevaisuus, antirasismi	3,3	2,6	4	6,3
Vierasvihaisten tahojen toiminta	2,7	5,3	4	9,4
Islamin kulttuuri, uskonto	2,9	3,3	1,8	3,1
Uusien pakolaisryhmien saapuminen/ käännyttäminen	4,7	1,3	4	-
Muut aiheet	4,4	6,6	8	7,8
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

1. Kotimaan uutiset, ulkomaan uutiset, haastattelut, reportaasit, juttuvinkit ja taustajutut
2. Pääkirjoitukset, kolumnit, pakinat ja yleisönosastokirjoitukset.

Helsingin Sanomat seurasi aktiivisesti Kalasataman romanileirin tyhjentämistä, romanikerjäläisten lähettämistä takaisin Romaniaan, romaneiden tilapäismajoittamista Diakonissalaitoksen hätämajoitukseen ja Rastilan leirintäalueelle, Sörnäisten romanikerjäläisten päiväkeskuksen avaamista sekä romanikysymyksen käsittelyä Helsingin kaupungin eri toimielimissä. Sosiaalisista ongelmista kertovia juttuja julkaistiin eniten maaliskuussa 2011, jolloin Helsingin kaupungin Pelastuslaitos vaati poliisia tyhjentämään Kalasataman romanileirin paloturvallisuusriskien takia ja romanikerjäläisten määrän havaittiin talven jälkeen lisääntyneen Helsingissä (HS 19.3.2011). Romanikerjäläisten uudesta sijoittumispaikasta keskusteltiin vilkkaasti myös uutisluonteisissa jutuissa, ja useat toimijatahot ottivat julkisesti kantaa romanikerjäläisten asioihin (HS 23.3.2011 b.). Romanikerjäläisten asioista puhuivat tutkimusaikana useimmiten Helsingin kaupungin virkamiehet, Vapaa Liikkuvuus ry:n aktivistit sekä Helsingin Diakonissalaitoksen edustajat. Romaneilta itseltään kysyttiin mielipidettä asunnottomuudesta kahdeksan kertaa. Myös muutamat poliitikot ottivat kantaa romanikysymykseen jo ennen eduskuntavaaleja.

Sekä Helsingin Sanomien mielipidejutuissa⁹ että uutisluonteisissa¹⁰ jutuissa yleisin esitetty väittämä tutkimusaikana oli ”Romanikerjäläiset pitää palauttaa lähtömaahansa tai romanien asiat pitää ratkaista heidän synnyinmaassaan”. Uutisjournalismissa romanikerjäläisten palauttamista vaativat hanakimmin helsinkiläiset viranomaiset, kun taas poliitikkojen mielipiteet romaniasiaista jakautuivat tasaisesti romaneiden palauttamisen ja tämän väitteen kyseenalaistamisen kesken. Näissä uutisoinneissa oli näkyvissä samanlainen pyrkimys ”hallita Suomen

9. Helsingin Sanomien yleisönosastokirjoituksissa, pääkirjoituksissa, kolumneissa ja pakinoissa esitettiin tutkimusaikana yhteensä 104 väittämää 77 jutussa. Mielipidejuttuja julkaistiin yhteensä 151 kappaletta. Eniten väitteitä esittivät omalla nimellään esiintyneet kansalaiset, poliitikot, tutkijat tai asiantuntijat sekä maahanmuuttajien kansalaisjärjestöt tai yhdistykset ja ylikansalliset järjestöt.
10. Helsingin Sanomien uutisissa, haastatteluisissa, juttuvinkeissä ja taustoittavissa maahanmuuttoaiheisissa jutuissa esitettiin tutkimusaikana yhteensä 148 väittämää 114 jutussa. Näitä uutisluonteisia juttuja julkaistiin yhteensä 451. Eniten maahanmuuttoaiheisia väittämiä esittivät kuntatason virkamiehet, maahanmuuttoviraston työntekijät, poliitikot, maahanmuuttajat sekä tutkijat tai muut asiantuntijat.

hyvinvointia uhkaavaa romaniongelmaa” kuin Horsti (2005, 173–182) on havainnut Slovakian turvapaikanhakijaromaneiden uutisointia tutkiessaan. Simola (2008, 20–22) puolestaan on todennut työperäisen maahanmuuton käsittelyä mediassa selvittäneessä tutkimuksessaan, että romanikerjäläisten ympärille on muodostunut aivan erityinen puhetapa, jonka mukaan romanikerjäläisten ei katsota kykenevän edes työntekoon.

Helsingin Sanomien mielipidejutuissa maahanmuuttoon liittyvät puheenaiheet vaihtelivat usean teeman kesken tutkimusaikana, mutta erityisesti Helsingin Sanomien 27.2.2011 julkaisema kunniaväkivallan uhrin haastattelu kirvoitti lukijat tarttumaan kynään¹¹. Kirjoittavat pohtivat kotouttamisen, tasa-arvon ja poliisin toimien merkitystä kunniaväkivallan ehkäisyssä ja nostivat esille yleistävän puhettavan vahingollisuuden. Pakolaisneuvonnan lakimies Husein Muhammed kirjoitti (HS 1.3.2011) kotouttamisen merkityksestä kunniaväkivallan ehkäisyssä seuraavasti:

”Kun miehet eivät löydä itselleen paikkaa yhteiskunnasta, he vetäytyvät vaalimaan liikaa omaa kulttuuriaan ja edellyttävät myös perheenjäsenten ehdotonta sitoutumista siihen. Siksi niin viranomaisten kuin järjestöjenkin kannattaa kiinnittää huomiota nykyistä enemmän myös miesten kotoutumiseen. Näin ehkäistään myös naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa.”

Myös Turun Sanomissa kirjoittajat toivat mielipiteitään esille monesta maahanmuuttoon liittyneestä aiheesta (taulukko 2). Turun Sanomien toimittajan kolumni (15.12.2010 b.) koulujen juhlaperinteiden muuttamisesta ja monikulttuurisuudesta innosti lehden lukijoita pohtimaan

11. Helsingin Sanomissa julkaistiin tutkimusaikana yhteensä 151 yleisönosastokirjoitusta, pääkirjoitusta, kolumnia ja pakinaa. Yleisimmät kirjoittajat olivat omalla nimellään kirjoittaneet kansalaiset, tutkijat tai asiantuntijat, lehden omat toimittajat sekä poliittiset puolueet edustajineen. Mielipidejournalismin yleisin pääaihe olivat erilaiset rikokset, joissa maahanmuuttajat olivat osallisina. Rikoksista kirjoitettiin pääosin maaliskuussa, jolloin kunniaväkivallan lisäksi kirjoitettiin jalkapalloon liittyneistä lahjusepäilyistä ja helsinkiläisravintoloissa ilmenneestä etnisestä syrjinnästä.

Taulukko 3. Sanomalehtiaineistossa mainitut etniset vähemmistöryhmät ja Suomessa asuvien ulkomaalaisryhmien koko.

Etninen vähemmistöryhmä	HELSINGIN SANOMAT		TURUN SANOMAT		Suomessa olevan ryhmän koko (SVT 2011)
	Uutisluonteiset jutut (N=451)	Mielipidejutut (N=151)	Uutisluonteiset jutut (N=224)	Mielipidejutut (N=64)	
Maahanmuuttajat, vähemmistöryhmät, ulkomaalaiset yleensä	127	86	116	34	167954
Romanit (ulkomailta Suomeen tulleet)	70	20	8	3	-
Somalit, somalialaiset	35	9	18	4	6593
Venäläiset	23	3	11	3	28426
Irakilaiset	19	2	10	-	5024
Romanialaiset	14	-	5	-	1303
Afganistanilaiset	14	-	4	-	2522
Kiinalaiset	14	1	1	-	5559
Virolaiset, eestiläiset	13	-	4	2	29080
Egyptiläiset	10	1	2	1	443
Kosovolaiset	10	-	-	-	-
Afrikkalaiset yleensä	9	4	2	-	17787
Singaporelaiset	9	-	-	-	89
Intialaiset	9	3	1	-	3468
Libyalaiset	9	-	2	-	100
Turkkilaiset (ei kurdit)	8	2	-	-	3973
Iranilaiset	8	1	2	1	2584
Filippiiniläiset	8	1	2	-	1286
Sambialaiset	7	-	-	-	109
Kurdit	7	-	3	-	-
Latvialaiset	5	-	-	-	969
Thaimaalaiset	5	1	2	1	5021
Ghanalaiset	4	-	1	-	856
Slovakialaiset	4	1	2	2	258
Aasialaiset yleensä	4	-	1	-	37410
Valkovenäläiset	4	-	1	-	393
Liittualaiset	4	-	-	-	786
Bangladeshiläiset	4	-	1	-	1156
Amerikkalaiset	4	-	1	-	2483
Ruotsalaiset	-	-	-	-	8510
Marokkolaiset	3	-	-	-	849
Bulgarialaiset	3	-	-	-	835
Tshetsheenit	3	-	4	-	-
Vietnamilaiset	3	1	4	-	2783
Syyrialaiset	3	-	1	-	170
Etiopialaiset	3	-	-	-	774
Brasilialaiset	3	-	-	-	730
Gambialaiset	3	-	-	-	345
Pakistanilaiset	3	-	-	-	1077

joulun kristillisten perinteiden säilyttämistä kouluissa ja päiväkodeissa. Kulttuurien ja uskonnollisten tapojen törmäämiseen liittyi selkeästi myös tutkimusajan yleisin väittämä¹² Turun Sanomista, sillä kirjoittajat olivat useimmiten sitä mieltä, että ”Koulujuhlissa pitää säilyttää Suomessa evankelisluterilaiset piirteet” (koodausrunko liitteenä 2).

Tutkimusaineiston sanomalehtijutuissa viitattiin yleisimmin maahanmuuttajiin yhtenä ryhmänä nimeämättä etnistä vähemmistöryhmää sen tarkemmin ja luotiin näin mielikuvaa maahanmuuttajista yhtenäisenä ryhmänä. Etnisistä vähemmistöryhmistä olivat useimmiten esillä ulkomailta Suomeen tulleet romanit, somalialaiset sekä venäläiset¹³. Etnisen taustan näkyminen sanomalehtijournalismissa ei ollut suhteessa Suomessa asuvan etnisen ryhmän kokoon, esimerkiksi virolaiset näkyivät mediassa vähän verrattaessa heidän kokonaislukumääräänsä Suomessa (Taulukko 3).

Etnisten vähemmistöryhmien välisessä medianäkyvyydessä oli myös selkeitä eroja sen mukaan mistä aiheista jutuissa puhuttiin; tietyt aihepiirit näyttivät kasaantuvan samojen etnisten ryhmien ympärille. Ulkomailta Suomeen tulleista romaneista puhuttiin sosiaalisista ongelmista ja helsinkiläisviranomaisten toiminnan kehittämisestä kertovissa jutuissa¹⁴, kun taas somaleista tai somalialaisista puhuttiin rikos- ja konfliktikeskeisten aiheiden, suvaitsevaisuuden, rasismin ja vierasvihaisten tahojen toiminnan yhteydessä. Vuoden 2004 Journalismin tutkimusyksikön etnisyyden ja rasismin mediaseurannassa erityisesti venäläisten etninen tausta tuotiin korostetusti esiin rikos- ja konfliktikeskeisissä jutuissa, mutta nyt Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien

12. Tutkimusaikana Turun Sanomissa julkaistiin 64 mielipidejournalistista juttua, joista 24 sisälsi yhden tai useamman maahanmuuttoon liittyvän väittämän. Näitä väittämiä esitettiin yhteensä 28 kappaletta, ja useimmiten väittämän esittäjänä olivat nimimerkillä tai omalla nimellään kirjoittaneet kansalaiset.

13. Vuoden 2004 etnisyyden ja rasismin mediaseurantatutkimuksessa useimmiten esillä olleet vähemmistöryhmät olivat virolaiset, venäläiset ja ryhmä ”muut itäeurooppalaiset”, jolla viitattiin Saksan-Itävallan-Italian itäpuolelta tulleisiin ryhmiin, esim. puolalaisiin, romanialaisiin, slovakialaisiin tai tšekkeihin, jotka eivät olleet romaneja. Ryhmään ”muut itäeurooppalaiset” eivät kuuluneet entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen saapuneet ulkomaalaiset. (Vehmas 2005, 107, 180.)

14. Helsinkiläisviranomaisten toivottiin kehittävän toimintatapojaan romanien asunnottomuusasian hoidossa.

tutkimusaikana julkaisemisissa rikosjutuissa mainittiin venäläiset enää kymmenen kertaa¹⁵ (Vehmas 2005, 140).

Viranomaiset puhuvat edelleen maahanmuuttajien puolesta

Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien uutisjournalistit siteerasivat tai haastattelivat maahanmuuttojutuissa erittäin usein vähintään yhtä taho¹⁶. Kuten aiempinakin rasismien ja etnisyyden mediaseuranta-vuosina¹⁷, lehdet pääsivät omalla äänellään puhumaan kuntatason viranomaisia, terveys- ja sosiaalialan viranhaltijoita, opettajia, maahanmuuttoviranomaisia sekä maahanmuuttokeskusten työntekijöitä (Taulukko 4). Viranomaiset olivat äänessä kuntatason ongelmista, kehittämistarpeista ja maahanmuuttajien sosiaalisista ongelmista kertovissa jutuissa. Sen sijaan heitä käytettiin harvemmin tietolähteenä maahanmuuttajiin liittyneissä rikos-, suvaitsevaisuus- tai antirasismi-jutuissa.

Etniset vähemmistöryhmät pääsivät puhumaan omalla äänellään¹⁸ joka neljännessä uutisluonteisessa jutussa samaan tapaan kuin vuosien 2000 ja 2004 mediaseurantatutkimuksissakin (Vehmas 2005, 156–

15. Tässä eduskuntavaalikevään 2011 tutkimusaineistossa rikosjutuissa olivat useimmiten esillä somalit tai somalialaiset, jotka vuoden 2004 rasismien ja etnisyyden mediatutkimuksen rikosjutuissa olivat vasta viidenneksi yleisin jutussa mainittu etninen vähemmistöryhmä (Vehmas 2005, 141).
16. Helsingin Sanomissa julkaistiin tutkimusaikana yhteensä 451 uutisluonteista juttua (uutiset, haastattelut, reportaasit, juttuvinkit ja taustajutut), ja näistä jutuista 78 % sisälsi vähintään yhden puhujan. Turun Sanomissa julkaistiin tutkimusaikana yhteensä 224 uutisluonteista maahanmuuttajuttua, ja näistä liki 90 % sisälsi vähintään yhden puhujan. Jos yhdessä jutussa ilmeni useita puhetekoja samaan toimijaryhmään kuuluneilta henkilöiltä, tämä koodattiin vain yhtenä puhetekona toimijaryhmää kohden eli esimerkiksi kolmen eri poliitikon puhuminen samassa jutussa näkyy määrällisessä sisällönerittelyssä yhtenä puhetekona juttua kohden (koodausohje liitteessä 1). Metodista enemmän ks. Raittila (2002), Raittila & Vehmas (2002; 2005), Simola (2008) sekä Suikkanen, Salonieminen & Holma (2008).
17. Vehmas 2005, 156–157.
18. Helsingin Sanomissa maahanmuuttajat puhuivat omalla äänellään useimmiten jutuissa, joiden kohteina olivat somalialaiset, romanit, libyalaiset, irakilaiset tai venäläiset. Turun Sanomissa maahanmuuttajat puhuivat itse jutuissa, joissa kohteena olivat useimmiten somalialaiset, irakilaiset tai kurdit.

157). Vaikka maahanmuuttajat olivat lähes jokaisen jutun kohteena, he eivät vielääkään näytä päässeen uutisjournalismin eliittilähteiden joukkoon ja jäävät edelleen enimmäkseen toisten puheiden kohteiksi (Taulukko 4).

Helsingin Sanomissa julkaistuissa jutuissa etniset vähemmistöryhmittä pääsivät useimmiten itse puhujiksi rikoksista, maahanmuuttajien menestyksestä ja työnteosta kertovissa jutuissa. Etniset vähemmistöryhmittä pääsivät ääneen myös entisten kotimaidensa tilanteesta kertovissa jutuissa, joissa he saivat tulkita vallitsevaa poliittista tilannetta ja ottaa siihen kantaa. Esimerkiksi suomenlibyalaista Elmusratin perhettä haastateltiin Libyan tilanteesta¹⁹ ja Egyptin tilannetta tuotiin lähemmäksi suomalaisia haastatteleamalla suomenegyptiläistä Ahmed Geneidiä²⁰. Turun Sanomissa maahanmuuttajat pääsivät juttujen puhujiksi yleisimmin maahanmuuttajien menestystarinoiden, rikos- tai suvaitsevaisuusjuttujen sekä muiden rasisminvastaisten juttujen yhteydessä.

Maahanmuuttajat pääsivät ääneen enimmäkseen haastatteluisissa tai reportaaseissa, ja usein myös uutisissa. Yleisimmin maahanmuuttajia haastateltiin samoissa jutuissa jonkun viranomaisen, poliisin tai oikeushallinnon edustajan kanssa, mutta hyvin harvoin poliitikkojen kanssa. Maahanmuuttajia ja poliitikkoja ei siis asetettu dialogiin edes eduskuntavaalikeväänä 2011, vaan heitä käytettiin tietolähteinä erillisissä jutuissa²¹. Journalistien saattaa olla vaikea tavoittaa maahanmuuttajia haastateltaviksi ajankohtaisiin uutisiin, jotka on kirjoitettava nopealla aikataululla. Sen sijaan hitaammalla aikataululla kirjoitettaviin, ilmiöitä taustoittaviin juttuihin olisi varmasti mahdollista pyytää näkökulmia ja tulkintoja myös työläämmiin tavoitettavilta tietolähteiltä. Näin lukijalle muodostuisi moniulotteisempi kuva maahanmuuttoon liittyvistä ilmiöistä taustoittamaan uutisvirtaa.

19. HS 13.3.2011, Hakala; HS 7.4.2011, Mielonen.

20. HS 13.2.2011, Vääntönen.

21. Tämän tutkimuksen määrällisen sisällönerittelyn avulla ei saada näkyville mahdollista dialogisuutta tutkimusaineiston eri juttujen välillä, vaan ainoastaan yhden havaintoyksikkönä toimineen jutun sisäistä dialogisuutta pystytään tarkastelemaan. Oletettavaa onkin, että toimijoiden välistä vuoropuhelua tapahtuu sanomalehti-journalismissa pitkän ajan kuluessa.

Taulukko 4. Toimijoiden pääsy juttujen puhujiksi ja kohteiksi sanomalehtiaineiston uutisluonteisissa jutuissa.

TOIMIJARYHMÄ	HELSINGIN SANOMAT Uutisluonteiset jutut (N=451)			TURUN SANOMAT Uutisluonteiset jutut (N=224)		
	Puhujana (Osuus uutisluonteisista jutuista, %)	Esillä (Osuus uutisluonteisista jutuista, %)	Puhujana jutuissa, joissa esillä (%)	Puhujana (Osuus uutisluonteisista jutuista, %)	Esillä (Osuus uutisluonteisista jutuista, %)	Puhujana jutuissa, joissa esillä (%)
Vähemmistöryhmän edustaja	25,1	87,4	28,7	9,4	85,3	11
Poliittiset puolueet	9,1	17,5	51,9	13,4	22,3	60
Tutkijat ja asiantuntijat	8,2	9,1	90,2	20,5	21,9	93,9
Valtiotason toimijat	10,6	20	53,3	8,9	14,3	62,5
Kuntatason virkamiehet (työ- ja elinkeinotoimisto, KELA, terveys- ja sosiaaliala, kasvatust)	13,1	20,6	63,4	12,5	16,1	77,8
Vastaanottokeskusten työntekijät	0,9	1,1	80	0,4	0,4	100
Muut viranomaiset (maahanmuuttovirasto, maahanmuuttoyksiköt)	5,3	8,6	61,5	6,3	9,4	66,7
Poliisi tai oikeushallinto	13,7	26,4	52,1	18,8	29,9	62,7
Vähemmistövaltuutettu	2	2,7	75	1,3	1,8	75
Uskonnolliset yhdyskunnat	6	8,9	67,5	3,6	5,8	61,5
Maahanmuuttajien kansalaisjärjestöt	0,9	2,9	30,8	1,8	4,5	40
Muut kansalaisjärjestöt	4	7,1	56,3	4,9	5,8	84,6
Ylikansalliset järjestöt	2,9	4,2	68,4	0,4	2,2	20
Lehden päätoimittaja		0,7	-	-	-	-
Lehden oma toimittaja	0,2	0,2	100	-	-	-
Nimimerkki, kansalainen ilman nimeä	1,3	1,6	85,7	2,7	2,7	100
Nimellinen kansalainen	5,1	5,8	88,5	4	4	100
Perinteinen media	2,4	7,8	31,4	2,7	12,1	22,2
Sosiaalinen media	0,9	7,3	12,1	0,4	7,6	5,9
EU	0,7	3,3	20	0,9	4	22,2
Yritykset	3,3	9,1	36,6	3,1	8	38,9
Muut valtiot	0,9	7,1	12,5	0,9	6,3	14,3
Vierasvihainen järjestö	-	1,8	-	1,3	7,1	18,8
Joku muu toimija	8	10,2	78,3	7,6	9,8	77,3

Poliitikot olivat puhujina noin joka kymmenennessä Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien jutuissa jutussa (Taulukko 4.), mikä on vain hieman enemmän kuin vuoden 2004 rasismien ja etnisyyden mediaseuranta-aineistossa²². Poliitikot olivat äänessä useimmiten eduskuntavaaleista ja äänestämisestä kertovissa jutuissa, poliittisten puolueiden toiminnasta kertovissa jutuissa ja vain muutaman kerran maahanmuuttopolitiikan muutostarpeista kertovissa jutuissa. Poliitikot puhuivat hyvin harvoin jutuissa, joiden pääaiheena oli esimerkiksi maahanmuuttajiin liittyvä rikos, suvaitsevaisuus, antirasismi, vierasvihaisten tahojen toiminta, islamilainen kulttuuri tai maahanmuuttajien sosiaaliset ongelmat. Poliitikkojen maahanmuuttajapuhe liikkui sekä Helsingin Sanomissa että Turun Sanomissa hyvin yleisellä tasolla: kun he ottivat kantaa tutkimuksen kohteena olleisiin aiheisiin, he puhuivat yleisimmin maahanmuuttajista tai ulkomaalaisista yleensä, tarkentamatta mistä etnisestä vähemmistöryhmästä puheessa oli kyse. Helsingin Sanomissa äänessä olleet poliitikot puhuivat useimmiten ulkomailta Suomeen tulleista romaneista.

Eduskuntavaalikeväänä 2011 Helsingin Sanomat ja Turun Sanomat julkaisivat lukuisia vaaleista tai puolueiden toiminnasta ja maahanmuutosta kertovia juttuja, joissa äänessä olivat perussuomalaiset. Sen sijaan perinteiset puolueet ottivat vain vähän kantaa maahanmuuttokysymyksiin, ja vanhoista puolueista esillä olivat lähinnä vihreät, ruotsalainen kansanpuolue ja kokoomus²³.

Tutkitut lehdet erosivat toisistaan suhteessaan pienpuolueisiin ja maahanmuuttajataustaisiin kansanedustajaehdokkaisiin. Turun Sanomat antoi äänen myös ”maahanmuuttokriittisille” pienpuolueille²⁴,

22. Vuoden 2004 rasismien ja etnisyyden mediaseuranta-tutkimuksessa poliitikot olivat puhujina vain viidessä prosentissa maahanmuuttoaiheisista jutuista (Vehmas 2005, 156).

23. Esimerkiksi SDP:n puheenjohtajan Jutta Urpilaisen maahanmuuttopolitiittinen linjaus ”maassa maan tavalla” ei enää ollut näkyvästi esillä sanomalehtijournalismissa.

24. Osin äänen antaminen ”maahanmuuttokriittisille” pienpuolueille johtunee Turun Sanomien levikkialueella tutkimusaikanakin ilmenneistä rasisistisista yhteenotoista skinien ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä, jolloin lehden vaalikirjoittelussa on haluttu tavoittaa lukijakunnan koko poliittinen kirjo.

kuten Itsenäisyyspuolueelle, Muutos 2011-puolueelle ja Vapauspuolueelle, kun taas Helsingin Sanomissa näiden puolueiden ehdokkaiden mielipiteitä maahanmuuttoasioista ei kysely. Helsingin Sanomat puolestaan seurasi aktiivisesti maahanmuuttajataustaisten ehdokkaiden vaalikevään kuulumisia. Esimerkiksi eduskuntavaalipäivänä Helsingin Sanomat haastatteli maahanmuuttajataustaisia kansanedustajaehdokkaista Fatbarde Hetemaj'ta (Kok.) ja Nasima Razmyaria (SDP) ja kyseli heiltä vaalikampanjansa sujumisesta sekä vaalipäivän tunnelmista (HS 18.4.2011). Turun Sanomissa tällaisia juttuja sen sijaan ei ollut.

Eduskuntavaalituloksen selvittyä Helsingin Sanomat kehysti perussuomalaisten saamaa vaalimenestystä ruotsalaistoimittaja Lisa Bjurwaldin haastattelulla, jossa tämä sanoi perussuomalaisten olevan tyypillinen eurooppalainen populistipuolue, joita yhdistää ulkomalaisvihamielisyys (HS 19.4.2011). Uusista perussuomalaisten kansanedustajista lehti haastatteli Jussi Halla-aho, jota luonnehdittiin internetkirjoitustensa avulla valtaan nousseeksi kansallismieliseksi edustajaksi, joka ei suostu edes toimittajan niin pyytäessä kommentoimaan nettikirjoituksiaan (HS 21.4.2011). Lisäksi Teuvo Hakkaraisen (PS) ensimmäistä kansanedustajapäivää seuraava reportaasi välitti lukijalle kuvaa perussuomalaisesta sahurista, joka ”toivottaa työttömät maahanmuuttajat tervehdenneiksi kassara kädessä metsään” (HS 27.4.2011).

Sanomalehtijournalismissa näkyi myös muutamia yrityksiä rakentaa vuoropuhelua erilaisten maahanmuuttopolitiittisten näkökulmien kesken. Esimerkiksi Turun Sanomat julkaisi ensin helmikuun alkupuolella rasismia ja muukalaisvihaa tutkineen Vesa Puurosen haastattelun. Jutun mukaan Puurosesta on hyvä, että maahanmuuttopolitiikka nousee vaaleissa esiin. Hänen mukaansa ”poliittisia ratkaisuja saa arvostella, mutta maahanmuuttajiin ei tulisi suhtautua leimaavasti ja rodullistavasti” (TS 10.2.2011). Viikkoa myöhemmin lehti julkaisi ”maahanmuuttokriitikko” Milla Hannulan kirjan julkistamiseen liittyvän haastattelun, jossa Hannula toteaa, että ”kaikista puolueista on tullut maahanmuuttokriittisiä” ja kysyy ”mikä on pitkän aikävä-

lin tulos, jos maahanmuuttajat eivät sopeudu yhteiskuntaan?” (TS 17.2.2011). Dialogisuuden parantamiseksi haastattelut olisi voinut julkaista ajallisesti hieman lähempänä toisiaan tai ne olisi voinut kytkeä toisiinsa toimituksellisella kommentilla, jolloin lukija olisi voinut paremmin vertailla puhujien näkemyksiä toisiinsa.

Turun Sanomat lähetti lisäksi maaliskuussa 2011 Varsinais-Suomen vihreiden ja perussuomalaisten kansanedustajaehdokkailla sähköpostikyselyn, jonka vastausten perusteella puolueet asetettiin vastakkain maahanmuuttonäkemyksen ja ydinvoiman uudisrakentamisen suhteen. Vastausten perusteella lehti ennakoi, että hallitusyhteistyö perussuomalaisten ja Vihreiden ei olisi todennäköisesti mahdollista²⁵. Jutussa siteerattiin muun muassa nimetöntä vihreiden kansanedustajaehdokasta, jonka mukaan ”tekaistussa konsensuksessa ei ole mitään järkeä, jos toinen ajaa kestävämpää 1930-lukulaista ulkomaalaisvastaista maahanmuuttopolitiikkaa, kannattaa ydinvoimaa ja vastustaa naisten sekä vähemmistöjen oikeuksia.” (Turun Sanomat 9.3.2011).

Maahanmuuttoaiheet kaipaavat edelleen syventämistä ja dialogia

Eduskuntavaalikevään 2011 sanomalehtiaineiston analysointini toi esiin, että maahanmuuttajat jäivät edelleen enimmäkseen toisten puheiden kohteiksi, sillä maahanmuuttokysymyksistä puhuivat aiempien tutkimusvuosien tapaan edelleen suomalaiset viranomaiset. Maahanmuuttajatkin saivat antaa omasta elämästään kertovia haastatteluita, mutta vuoropuhelu muiden toimijoiden kanssa jäi vähäiseksi. Journalismi pyrki kuitenkin rakentamaan dialogisuutta erilaisten näkökulmien välille tekemällä keskustelunavauksia esimerkiksi kunniaväkivallasta tai kristillisistä joulunviettoperinteistä sekä julkaisemalla vastakkaisia

25. Sähköpostikyselyn vastauksia käsiteltiin nimettöminä, mutta vastaajan puoluekanta esiin tuoden.

näkökulmia ilmaisevia haastatteluita. Toimijoiden väliset kohtaamiset jäivät kuitenkin useimmiten ohuiksi ja pinnallisiksi ilman todellista konsensukseen tähtäävää rakentavaa dialogia, eikä juttujen dialogisuudessa ollut havaittavissa erityistä syvenemistä verrattaessa aiempiin etnisyyden mediaseurantatutkimuksiin (Raittila & Vehmas 2005; 2002; Raittila 2002).

Samoin kuin aiemmissa mediaseurantatutkimuksissa maahanmuuttajien sosiaalisista ongelmista kertovat jutut kiinnostivat edelleen journalismia. Aiheet olivat kuitenkin muuttuneet, sillä aiemmissa tutkimuksissa sosiaalisista ongelmista kertovissa jutuissa korostuivat työttömyyteen liittyvät jutut, kun nykyisin esillä ovat syrjäytymiseen, asunnottomuuteen ja köyhyteen liittyvät jutut. Maahanmuuttajista kirjoitettiin edelleen paljon myös rikos- ja konfliktikeskeisten aiheiden yhteydessä.

Maahanmuuttoaiheet eivät nousseet sanomalehtijournalismissa erityiseksi vaaliteemaksi. Vaikka tutkimus ajoittui eduskuntavaaleja edeltävään aikaan, aineistoon kertyi hyvin vähän juttuja, joissa poliitikot ottivat kantaa maahanmuuttokysymyksiin. Lisäksi perinteisten puolueiden edustajat tuntuivat lähinnä välttelevän maahanmuuttoaihetta. Maahanmuuttokysymykset jakavat mielipiteitä myös puolueiden sisällä, joten välttelyn taustalla oli ehkä halu miellyttää sekä puolueen potentiaalisia että entisiä kannattajia. Sen sijaan ”maahanmuuttokriittisten” pienpuolueiden edustajat eivät säästelleet mielipiteitään maahanmuuttokysymyksistä. He pääsivät erityisesti Turun Sanomissa ääneen melko näkyvästi. Journalismiin suhtautuminen näihin kriitikoihin näyttikin muuttuneen, sillä nyt valtavirrasta eriäviä mielipiteitä esittäviä toimijoita ei enää vaiennettu perinteisessäkään journalismista.

Journalismilla olisi rakenteelliset perusedellytykset ja ammatillista osaamista toimia erilaisten poliittisten maahanmuuttokysymysten syvällisten kohtaamisten mahdollistajana ja tuottaa lukijaa kiinnostavaa, yhteiskunnallisesti merkityksellistä journalismia. Sanomalehtijournalismissa jätettiin kuitenkin käyttämättä mahdollisuus asettaa pienpuolueiden ja perinteisten puolueiden edustajat keskustelemaan

maahanmuuttokysymyksistä toistensa kanssa. Kyse on pohjimmiltaan journalismin suhteesta rasismiin, suvaitsevaisuuteen ja ”maahanmuuttokritiikkiin”. Maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista vaikeneminen tai eriävien näkemysten esittäjille, kuten perussuomalaisten Teuvo Hakkaraiselle, nauraminen ei ole menestyksellinen tapa ratkoa merkittävää yhteiskunnallista ongelmia, vaan voi johtaa näkemysten eriytymiseen julkaisuvälineen mukaan entistäkin enemmän. Uhkana on tällöin, että ”maahanmuuttokriittisyys” häviää takaisin internetiin ja perinteinen laatujournalismi typistyy ”suvaitsevaisen sivistyneistön” mielipiteiden kanavaksi, jolloin yhteiskunnalliset erot kärjistyvät entisestään. Tällöin mahdollisuus toimijoiden väliseen syvälliseen dialogiin hiljenee, kun erilaisia näkemyksiä omaavat toimijat jäävät ”olemaan oikeassa” samanmielisten keskelle. ☞